

**Statsrådets skrivelse till riksdagen om kommissionens förslag till (1) Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av Horisont Europa, ramprogrammet för forskning och innovation, för perioden 2028–2034, om fastställande av dess regler för deltagande och spridning och om upphävande av förordning (EU) 2021/695, (2) rådets beslut om inrättande av det särskilda programmet för genomförande av Horisont Europa – ramprogrammet för forskning och innovation för perioden 2028–2034, om fastställande av reglerna för deltagande och spridning inom ramen för det programmet och om upphävande av beslut (EU) 2021/764, (3) rådets förordning om inrättande av Europeiska atomenergigemenskapens forsknings- och utbildningsprogram för perioden 2028–2032, som kompletterar Horisont Europa – ramprogrammet för forskning och innovation, och om gemenskapens bidrag till Iterprojektet samt om upphävande av förordning (Euratom) 2025/1304, (4) rådets förordning om inrättande av stödprogrammet för avveckling av kärnkraftverket Ignalina i Litauen för perioden 2028–2034 och om upphävande av förordning (EU) 2021/101 och (5) rådets förordning om inrättande av instrumentet för kärnsäkerhetssamarbete och avveckling för perioden 2028–2034 och om upphävande av förordningarna (Euratom) 2021/100 och (Euratom) 2021/948**

I enlighet med 96 § 2 mom. i grundlagen översänds till riksdagen Europeiska kommissionens förslag av den 16 juli 2025 till (1) Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av Horisont Europa, ramprogrammet för forskning och innovation, för perioden 2028–2034, om fastställande av dess regler för deltagande och spridning och om upphävande av förordning (EU) 2021/695, (2) rådets beslut om inrättande av det särskilda programmet för genomförande av Horisont Europa – ramprogrammet för forskning och innovation för perioden 2028–2034, om fastställande av reglerna för deltagande och spridning inom ramen för det programmet och om upphävande av beslut (EU) 2021/764, (3) rådets förordning om inrättande av Europeiska atomenergigemenskapens forsknings- och utbildningsprogram för perioden 2028–2032, som kompletterar Horisont Europa – ramprogrammet för forskning och innovation, och om gemenskapens bidrag till Iterprojektet samt om upphävande av förordning (Euratom) 2025/1304, (4) rådets förordning om inrättande av stödprogrammet för avveckling av kärnkraftverket Ignalina i Litauen för perioden 2028–2034 och om upphävande av förordning (EU) 2021/101 och (5) rådets förordning om inrättande av instrumentet för kärnsäkerhetssamarbete och avveckling för perioden 2028–2034 och om upphävande av förordningarna (Euratom) 2021/100 och (Euratom) 2021/948 samt en promemoria om förslagen.

Helsingfors den 18 december 2025

Näringsminister Sakari Puisto

Ledande sakkunnig Riikka Astala

18.12.2025

**KOMMISSIONENS FÖRSLAG OM RAMPROGRAMMET HORISONT EUROPA,  
EURATOMS FORSKNINGS- OCH UTBILDNINGSPROGRAM,  
IGNALINAPROGRAMMET SAMT INRÄTTANDE AV INSTRUMENTET FÖR  
KÄRNSÄKERHETSSAMARBETE OCH AVVECKLING**

**1 Förslagens bakgrund**

I ett paket med förslag till rättsakter för den kommande budgetramperioden 2028–2034 har kommissionen lagt fram nedan specificerade förslag som gäller flera forskningsprogram. Statsrådet anser det ändamålsenligt att behandla förslagen i en och samma skrivelse. Förslagen är under behandling i rådets forskningsarbetsgrupp.

**Förslag om ramprogrammet Horisont Europa**

Den 16 juli 2025 lade Europeiska kommissionen fram sitt förslag till det tionde ramprogrammet för forskning och innovation (nedan Horisont Europa). Programmet är ett viktigt instrument för att uppfylla de politiska ambitionerna under den kommande budgetramperioden samt de politiska prioriteringarna för 2024–2029 som beskrivs i ordförande von der Leyens politiska riktlinjer Europas val.

Förslaget om Horisont Europa består av

- ett förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av Horisont Europa, ramprogrammet för forskning och innovation, för perioden 2028–2034, om fastställande av dess regler för deltagande och spridning och om upphävande av förordning (EU) 2021/695 (COM(2025) 543 final)

- ett förslag till rådets beslut om inrättande av det särskilda programmet för genomförande av Horisont Europa – ramprogrammet för forskning och innovation för perioden 2028–2034, om fastställande av reglerna för deltagande och spridning inom ramen för det programmet och om upphävande av beslut (EU) 2021/764 (COM(2025) 544 final)

- en konsekvensbedömning för Europeiska konkurrenskraftsfonden (SWD(2025) 555 final) samt finansieringsöversikter.

Ramprogrammet genomförs via det särskilda programmet, som inrättas genom ett rådsbeslut. Förslaget om det särskilda programmet innehåller närmare villkor för dess genomförande, anger dess längd och redogör för de belopp som bedöms vara nödvändiga.

Horisont Europa har flera beröringspunkter med förslaget till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av Europeiska konkurrenskraftsfonden, inbegripet det särskilda programmet för försvarsforskning och försvarsinnovation, om upphävande av förordningarna (EU) 2021/522, (EU) 2021/694, (EU) 2021/697 och (EU) 2021/783 samt om ändring av förordningarna (EU) 2021/696, (EU) 2023/588 och (EU) [EDIP] (COM/2025/555 final), nedan förslaget till förordning om konkurrenskraftsfonden). Horisont Europas nära anknytning till

konkurrenskraftsfonden förverkligas särskilt i pelare II Konkurrenskraft och samhälle. Förslaget till förordning om konkurrenskraftsfonden innehåller ett enhetligt regelverk som även gäller för Horisont Europa. Regelverket och innehållet i pelare II beskrivs längre ned. Finansieringsprogrammets nära anknytning ska enligt kommissionen säkerställa ett sömlöst finansieringsflöde från grundforskning till tillämpad forskning till uppstartsföretag till expanderande företag. Riksdagen tillsänds en separat U-skrivelse om förslaget gällande konkurrenskraftsfonden.

Behandlingen av förslaget om Horisont Europa har inletts i forskningsarbetsgruppen. Ordföranden lämnade en lägesrapport om behandlingen till konkurrenskraftsrådet den 9 december 2025.

### **Förslag om Euratoms forsknings- och utbildningsprogram**

Den 3 september 2025 lade Europeiska kommissionen fram ett förslag till rådets förordning om inrättande av Europeiska atomenergigemenskapens forsknings- och utbildningsprogram för perioden 2028–2032, som kompletterar Horisont Europa – ramprogrammet för forskning och innovation, och om gemenskapens bidrag till Iterprojektet samt om upphävande av förordning (Euratom) 2025/1304 (COM(2025) 594 final, nedan Euratomprogrammet). Programmet ska främja EU:s konkurrenskraft genom att stödja forskningen om säker och innovativ kärnenergiteknik, särskilt utvecklingen av fusionsenergi samt framtida integrering av den i elnätet. Programmet möjliggör Euratoms bidrag till Iterprojektet, som har inrättats för att bygga världens största pilotfusionskraftverk och som är viktigt med tanke på kommersialiseringen av fusionsenergi. Dessutom syftar programmet till att minska riskerna med joniserande strålning, skydda människor och miljö och stödja EU:s strategiska oberoende och tryggheten av energiförsörjning.

Enligt kommissionen är programmet ett svar på medlemsstaternas ökade intresse för tillämpning av kärnenergi och strålning inom medicin, industri och andra områden. Programmet ska bidra till kärnsäkerheten, kärnämneskontrollen, genomförandet av fördraget om förhindrande av spridning av kärnvapen och strålskyddet genom att ta fram nya metoder och utbilda experter. Programmet främjar utveckling av kompetens och infrastrukturer, stöder innovativa tillämpningar och verkar i synergi med andra EU-program som Horisont och Europeiska konkurrenskraftsfonden. Dessutom främjar programmet utveckling av kompetens och infrastrukturer, stöder innovativa tillämpningar och verkar i synergi med andra EU-program som Horisont Europa och Europeiska konkurrenskraftsfonden. Programmet tillhandahåller alla medlemsstater stöd och ger möjlighet till en snabbare, tydligare och mer strategisk EU-finansiering.

På grund av begränsningarna i fördraget om upprättandet av Europeiska atomenergigemenskapen (Euratomfördraget) täcker förslaget till program en period av fem år (2028–2032), men i likhet med tidigare år har kommissionen troligen för avsikt att lägga fram ett separat förslag till ett uppföljande program på två år (2033–2034) som slutdel av den fleråriga budgetramen, sannolikt i början av 2032.

### **Förslag om Ignalinaprogrammet**

Den 3 september 2025 lade Europeiska kommissionen fram ett förslag till rådets förordning om inrättande av stödprogrammet för avveckling av kärnkraftverket Ignalina i Litauen för perioden 2028–2034 och om upphävande av förordning (EU) 2021/101 (COM(2025) 476 final). Målet är att bistå Litauen med hanteringen av utmaningarna vad gäller radiologisk säkerhet och att sörja för en säker och effektiv avveckling.

Kärnkraftverket Ignalina har två RBMK-reaktorer av samma typ som i Tjernobyl. Stängning av reaktorerna var ett villkor för Litauens anslutning till Europeiska unionen. Eftersom avvecklingen är en tekniskt krävande och finansiellt belastande process, har EU åtagit sig att tillhandahålla Litauen långsiktigt stöd som en solidaritetshandling och för att bidra till kärnsäkerheten i hela unionens område.

### **Förslag om inrättande av instrumentet för kärnsäkerhetssamarbete och avveckling**

Den 3 september 2025 lade Europeiska kommissionen fram ett förslag till rådets förordning om inrättande av instrumentet för kärnsäkerhetssamarbete och avveckling för perioden 2028–2034 och om upphävande av förordningarna (Euratom) 2021/100 och (Euratom) 2021/948 (COM(2025) 598 final). Förslaget utgår från behovet att slå samman två av EU:s nuvarande finansieringsinstrument (för kärnsäkerhet och för avveckling av kärntekniska anläggningar) till en tydligare rättsakt som omfattar både internationellt kärnsäkerhetssamarbete och avvecklingen av EU:s gemensamma forskningscentrum JRC:s kärntekniska anläggningar 2028–2034. Målet är att minska den administrativa bördan, säkerställa att de rättsliga skyldigheterna uppfylls i framtiden, förbättra kärnsäkerheten och strålskyddet i EU och dess partnerländer och att dela med sig av EU:s expertis och erfarenheter på ett effektivare sätt. Det nya instrumentet ger även möjlighet att reagera mer flexibelt vid kriser och stöder innovativ teknik som minireaktorer samtidigt som det främjar EU:s strategiska mål och skyddet av miljön.

## **2 Förslagets syfte**

### **Horisont Europa**

Enligt kommissionens förslag ska ett förenklat och omfördelat Horisont Europa stärka EU:s konkurrenskraft och vetenskapliga och tekniska bas samt hantera globala utmaningar med hjälp av spetskompetens inom forskning och innovation.

Målen för Horisont Europa enligt artikel 3 i förordningen är att

- främja kärnvärdena vetenskaplig frihet och öppenhet
- bygga vidare på Europas utmärkta kunskapsbas genom att fokusera på EU:s möjligheter att skapa mervärde
- satsa på forskares karriärmöjligheter och locka de bästa forskarna i Europa och resten av världen, i linje med strategin ”Välj Europa”
- mobilisera offentliga och privata investeringar i hela kedjan för forskning och innovation, från grundforskning till kommersialisering
- bidra till ökade investeringar i innovation, bland annat genom att stödja innovation i hela Europa och samordna EU:s och medlemsstaternas finansieringssystem bättre
- utnyttja EU-budgetens potential när det gäller att minska risker och öppna för ökade investeringsmöjligheter. Inrikta investeringarna på EU:s strategiska prioriteringar, inklusive den inre marknaden, omställningen till ren energi, minskade koldioxidutsläpp, cirkularitet, digitalisering, säkerhet, motståndskraft och social sammanhållning
- förbättra tillgången till EU-finansiering genom snabbare, mer användarfokuserade, förenklade och harmoniserade förfaranden för att bredda deltagandet och snabba på resultaten.

I enlighet med rekommendationerna i Mario Draghis rapport om Europas konkurrenskraft från september 2024 kommer Horisont Europa att ha som mål att fokusera resurserna på strategiska prioriteringar men samtidigt bevara forskningens underifråndrivna karaktär, öka potentialen för offentlig-privata partnerskap genom förenklade processer, öka stödet till banbrytande innovation och underlätta tillgången till programmet för bidragsmottagare.

### **Euratomprogrammet**

Det allmänna målet för programmet är att stärka unionens konkurrenskraft och avkarbonisering samtidigt som människor och miljö skyddas genom att främja forskning och utbildning inom kärnvetenskap och kärnteknik i samverkan med unionens program.

Specifika mål:

- Stödja uppförande och drift i Iterprojektet genom att säkerställa en prestationsbaserad finansiering för leverans av europeiska komponenter via samriskföretaget Fusion for Energy och för Iterorganisationens integrationsarbete samt säkerställa att tekniska och vetenskapliga lärdomar som dragits från Iter gagnar unionen.
- Främja fusionsforskning genom att stödja övergången från grundforskning till teknik, planering och innovation, främja utvecklingen av unionens fusionsindustri, stödja uppkomsten av nystartade företag och innovativa koncept för att möjliggöra framtida fusionskraftverk och stärka det internationella samarbetet.

Främja forskning om kärnsäkerhet, nukleärt fysiskt skydd och kärnämneskontroll, icke-spridning, strålskydd, kärntekniska data, hantering av radioaktivt avfall och använt kärnbränsle samt innovativ användning av joniserande strålning, inbegripet inom den medicinska sektorn.

- Utveckla, behålla och utnyttja expertis och kompetens inom kärnteknik genom utbildning och övningar samt stödja tillgång till modern forskningsinfrastruktur medan man säkerställer dess långsiktiga hållbarhet och operativa spetskompetens.
- Tillhandahålla oberoende och vetenskapsbaserat stöd och utveckla kunskapsbasen för standardisering och modellering.

### **Ignalinaprogrammet**

Det allmänna målet med stödprogrammet för avveckling av kärnkraftverket Ignalina i Litauen är att bistå Litauen med genomförandet av avvecklingen av kärnkraftverket Ignalina, med särskild tonvikt på hanteringen av utmaningarna vad gäller radiologisk säkerhet och optimeringen av programmets genomförande. Dessutom har programmet som mål att öka kunskapen om processen för kärnkraftsavveckling och hanteringen av radioaktivt avfall som uppstår från avvecklingsverksamheten.

### **Instrumentet för kärnsäkerhetssamarbete och avveckling**

Målen för instrumentet för kärnsäkerhetssamarbete och avveckling kan delas in i två komponenter.

- Extern komponent: Målet är att främja en hög nivå på kärnsäkerhet, strålskydd, säker hantering av använt kärnbränsle och radioaktivt avfall, avveckling samt effektiv och ändamålsenlig kärnämneskontroll i partnerländerna.

- Intern komponent: Målet är att stödja avvecklingen av kommissionens kärntekniska anläggningar vid det gemensamma forskningscentrumet (JRC) och på ett säkert sätt hantera tillhörande använt kärnbränsle, kärnämne och radioaktivt avfall. Komponenten bidrar även till att kunskap från avvecklingsprocesser och avfallshantering delas med berörda parter i gemenskapen.

### **3 Förslagets huvudsakliga innehåll**

#### **3.1 Horisont Europa**

##### **Prioriteringar**

Kommissionen föreslår en indelning av Horisont Europa i fyra delar, som på vedertaget sätt kallas pelare. Dessa främjar de ovan beskrivna målen för Horisont Europa och de allmänna och specifika mål som fastställts för Europeiska konkurrenskraftsfondens politikområden.

a) Pelare I Vetenskaplig spetskompetens. Denna pelare ska stärka unionens globala vetenskapliga ledarskap, spetskompetens och forskarutbildning genom Europeiska forskningsrådet (EFR), åtgärderna för Marie Skłodowska-Curie-forskarens rörlighet och det gemensamma forskningscentrumet JRC:s icke-nukleära direkta åtgärder. EFR ska tillhandahålla attraktiv och flexibel finansiering i unionsomfattande konkurrens för att ge begåvade och kreativa enskilda forskare och deras team möjlighet att följa upp lovande spår i vetenskapens framkant. Målet är att stödja spetsvetenskap utifrån forskardrivna förslag (bottom up-principen). (artiklarna 12–14)

b) Pelare II Konkurrenskraft och samhälle. Denna pelare inkluderar för det första forsknings- och innovationsåtgärder som stöder politik inom ramen för Europeiska konkurrenskraftsfonden och som ingår i kapitel IV ”Ren omställning och utfasning av fossila bränslen i industrin”, kapitel V ”Hälsa, bioteknik, jordbruk och bioekonomi”, kapitel VI ”Digitalt ledarskap” och kapitel VII ”Resiliens, säkerhet, försvarsindustri och rymdfrågor”. Åtgärderna stöder sektorsövergripande forsknings- och innovationssamverkan, till exempel genom partnerskapsprogram med företrädare från industri, forskningsinstitut och universitet. Målet är att främja unionens konkurrenskraft, rymden, säkerhet, ren omställning, beredskap och resiliens. Samhällsdelens forsknings- och innovationsåtgärder omfattar globala samhällsutmaningar, bl.a. att stärka demokratiska värden och bekämpa desinformation, främja socioekonomiska förändringar samt hantera demografiska utmaningar och migration. Pelaren inkluderar även EU-uppdragen, som söker lösningar på stora globala utmaningar, och den nya europeiska Bauhausfacilitetens forsknings- och utvecklingsfinansierade del. (artikel 15)

c) Pelare III Innovation. Denna pelare inkluderar Europeiska innovationsrådet (EIC) samt åtgärder för att främja innovationsekosystem. EIC stöder deeptech och omvälvande innovationer, från forskning till uppskalning. Åtgärderna utformas huvudsakligen enligt bottom up-principen. Dessa kompletteras med riktade, tematiska och utmaningsdrivna ansökningsomgångar inom strategiska områden i koordination och synergi med Konkurrenskraftsfondens InvestEU-instrument. EIC får stödja försvarstillämpningar inom kritisk teknik i samarbete med Konkurrenskraftsfondens kapitel VII ”resiliens, säkerhet, försvarsindustri och rymdfrågor”. (artiklarna 16–17)

d) Pelare IV Det europeiska forskningsområdet. Denna pelare ska reformera och förstärka det europeiska forsknings- och innovationssystemet, främja forsknings- och teknikinfrastrukturer och bredda deltagandet och sprida spetskompetens. Delen inkluderar s.k. widening-finansiering riktad till medlemsländer som presterar sämre i ramprogrammet. Syftet med finansieringen är

att minska forsknings- och innovationsgapet och att jämna ut obalansen mellan forskning och innovation i Europa. Kommissionen föreslår att den totala widening-finansieringen precis som i nuläget ska utgöra drygt tre procent av budgeten för Horisont Europa. Till skillnad mot tidigare föreslås att länder som får widening-stöd ska delas in i länder som omfattas av breddning av deltagandet och i övergångsländer, där bara den första gruppen länder skulle ha rätt till kapacitetsuppbyggande åtgärder. Kommissionen föreslår också att åtgärderna villkoras med nationella insatser så att man från och med 2030 begränsar åtkomsten till kapacitetsuppbyggande åtgärder till de länder som omfattas av breddning av deltagandet och som har ökat sina verkliga utgifter för offentliga investeringar i forskning och utveckling under det senaste kända året jämfört med föregående år. (artiklarna 18–19)

### **Övergripande principer (artikel 5):**

a) Programmet ska säkerställa en tvärvetenskaplig strategi där så är tillämpligt och integrera samhällsvetenskap och humaniora i alla programmets komponenter.

(b) Programmet ska främja vetenskaplig kunskap och bidra till att skapa välgrundad, effektiv och lyhörd offentlig politik. Programmet ska aktivt främja användning av resultat från offentligt finansierad forskning och vetenskapligt stöd för beslutsfattande och utveckling av offentlig politik. Särskild vikt ska fästas vid att säkerställa att vetenskapliga insikter är tillgängliga och relevanta för beslutsfattare och medborgare, med instrument för effektiv användning av forskningsresultat, policysammanfattningar och rekommendationer.

(c) Programmet ska främja öppen vetenskap, bland annat genom att säkerställa öppen åtkomst till fackgranskade vetenskapliga publikationer gällande resultat samt öppen åtkomst till forskningsdata och andra resultat enligt principen ”så fri som möjligt och så begränsad som nödvändigt”.

### **Genomförande av finansiering och projekt**

Tilldelningskriterier för projektfinsieringen, som bedöms genom öppen ansökan, är spetskompetens (excellence), genomslag samt kvalitet och effektivitet i genomförandet. Arbetsprogrammen ska innehålla närmare uppgifter rörande tillämpningen av de angivna tilldelningskriterierna. (artikel 25) Antagningsförfarandet beskrivs under följande rubrik.

Unionsfinansiering genom Horisont Europa får tillhandahållas i alla former som anges i förordning (EU, Euratom) 2024/2509, bland annat i form av bidrag, priser, upphandling, icke-finansiella donationer och finansieringsinstrument. Blandfinansiering i form av en budgetgaranti eller ett finansieringsinstrument får tillhandahållas genom Europeiska konkurrenskraftsfondens InvestEU-instrument. (artikel 10)

Till skillnad från tidigare föreslår kommissionen att förenklade kostnadsalternativ, särskilt enhetsbelopp eller enhetskostnader för personal, blir de huvudsakliga modellerna för tilldelning av finansiering, i stället för faktiskt uppkomna stödberättigade kostnader. Enligt förslaget ersätts faktiska stödberättigade kostnader endast om målen för en åtgärd inte kan uppnås på annat sätt. Denna skrivning finns inte i det nuvarande programmet, och ändringen kan påverka programdeltagandets attraktionskraft, även om bilden av ersättningsmodellernas förmånlighet inte är entydig. (artikel 10)

Som nytt förslag ges även möjlighet att tilldela ansökningar en konkurrenskraftsstämpel i ansökningsomgångar som anges i arbetsprogrammen. (artikel 23)

I likhet med nuvarande arbetsprogram inkluderar förslaget även europeiska partnerskap som är uppdragsdrivna och har EU-omfattande betydelse. Dessa väljs i ett öppet och transparent konkurrensförfarande utifrån kommissionens förslag till sektorer. Enligt kommissionens förslag ska det säkerställas att uppsättningen partnerskap är sammanhängande och enhetlig. Denna prioritering av uppsättningens relevans är ny i förhållande till det nuvarande ramprogrammet och syftar till att begränsa antalet partnerskap. (artikel 5)

### **Antagning av arbetsprogram**

I likhet med föregående Horisont Europa föreslås att kommissionen tilldelas genomförandebefogenheter enligt artikel 291 i ERUF-fördraget, så att den kan anta arbetsprogram genom genomförandeakter. Det särskilda programmet ska genomföras genom det arbetsprogram som avses i punkt 2 i den artikeln, i enlighet med artikel 110 i förordning (EU, Euratom) 2024/2509.  
Utan att det påverkar första stycket får arbetsprogrammet bland annat fastställa

- (a) åtgärder och tillhörande budget,
- (b) kriterier för stödberättigande och tilldelningskriterier,
- (c) en medfinansieringssats per åtgärd,
- (d) regler för åtgärder som gäller mer än ett specifikt mål,
- (e) åtgärder för vilka särskilda regler gäller, bland annat äganderätt till resultat, utnyttjande och spridning, överföring och licensiering samt åtkomsträttigheter till resultat.

Kommissionen ska genom genomförandeakter anta separata arbetsprogram för genomförandet av åtgärder inom ramen för följande komponenter, enligt artikel 1.3:

(a) Europeiska forskningsrådet (EFR), för vilket utkastet till arbetsprogram ska upprättas av Europeiska forskningsrådets vetenskapliga råd enligt artikel 7.9 a ii, i enlighet med artikel 18.3. Kommissionen får avvika från utkastet till arbetsprogram som upprättas av Europeiska forskningsrådets vetenskapliga råd endast i enlighet med artikel 7.4 andra stycket; kommissionen ska i så fall anta arbetsprogrammet genom en genomförandeakt i enlighet med artikel 18.4, och vederbörligen motivera detta.

(b) Europeiska innovationsrådet (EIC), vars arbetsprogram ska utarbetas enligt råd från EIC:s styrelse enligt artikel 12.1 b, i enlighet med artikel 18.4.

(c) Marie Skłodowska-Curie-åtgärder, globala samhällsutmaningar, EU-uppdrag, den nya europeiska Bauhausfaciliteten, innovationsekosystem, reform och förstärkning av det europeiska FoI-systemet, forsknings- och teknikinfrastrukturer, breddning av deltagandet och spridning av spetskompetens, i enlighet med artikel 18.4.

(d) JRC, för vilket det fleråriga arbetsprogrammet ska ta hänsyn till det yttrande från JRC:s styrelse som avses i kommissionens beslut 96/282/Euratom.

I genomförandebestämmelserna tillämpas ett granskningsförfarande enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 182/2011 om fastställande av allmänna regler och principer för medlemsstaternas kontroll av kommissionens utövande av sina genomförandebefogenheter

(kommittéförfarandeförordningen), med undantag för EFR, där ett rådgivande förfarande enligt förordningen ovan ska tillämpas. EFR-undantaget har att göra med EFR:s oberoende.

Bestämmelser om kommittéförfarandet finns i artikel 18 i det särskilda programmet för genomförande. Såsom under den nuvarande ramprogramperioden biträds arbetsprogrammen av en kommitté som sammanträder i en allmän konstellation och i särskilda konstellationer.

Den främsta skillnaden mot den nuvarande programperioden i kommissionens förslag rör forsknings- och innovationsåtgärderna i konkurrenskraftsdelen av pelare II, vilka inte omfattas av tillämpningsområdet för artikel 18 i det särskilda programmet. Forsknings- och innovationsåtgärder som avses i beskrivningen av politikområden under kapitel IV–VII i förslaget till förordning om konkurrenskraftsfonden (COM (2025) 555 final) ska därmed inkluderas i den specifika del av arbetsprogrammen som genomför motsvarande specifika mål angivna i artikel 3.2 a–d i förordningen om konkurrenskraftsfonden. Arbetsprogrammen ska antas i enlighet med artikel 15 i förordningen om konkurrenskraftsfonden. Enligt kommissionens förslag ska granskningsförfarandet endast tillämpas på arbetsprogrammet för resiliens, säkerhet, försvar och rymdfrågor medan det rådgivande förfarandet används för övriga arbetsprogram.

### **Deltagande för tredjeländer (artikel 9)**

Programmet kan öppnas för deltagande för följande tredjeländer genom fullständig eller partiell associering, i enlighet med de mål som fastställs i artikel 3 och i enlighet med relevanta internationella avtal eller beslut som antagits inom ramen för dessa avtal och som är tillämpliga på

- a) medlemmar i Europeiska frihandelssammanslutningen som är medlemmar i Europeiska ekonomiska samarbetsområdet samt europeiska mikrostater,
- b) anslutande länder, kandidatländer och potentiella kandidatländer,
- c) länder som omfattas av den europeiska grannskapspolitiken,
- d) andra tredjeländer.

Artikeln anger vilka kriterier tredjeländer ska uppfylla för att delta, och dessa är desamma som i det nuvarande ramprogrammet: (a) god kapacitet inom vetenskap, teknik och innovation, (b) engagemang för en regelbaserad öppen marknadsekonomi med rättvis och skälig hantering av immaterialrättigheter, respekt för de mänskliga rättigheterna och underbyggd av demokratiska institutioner och (c) aktivt främjande av strategier för att förbättra medborgarnas ekonomiska och sociala välfärd. Liksom i det nuvarande programmet har artikeln bestämmelser om kostnadsfördelning, rättvis balans samt unionens rätt att förvalta sina medel och befogenhet att fatta beslut som rör programmet.

En ny skrivning är dock att omfattningen av varje enskilt tredjelands associering till programmet ska beakta en analys av riskerna, främst de som sannolikt påverkar unionens allmänna ordning och säkerhet inom relevanta politikområden, inbegripet ekonomisk säkerhet och forskningssäkerhet, liksom nyttan och det bredare perspektivet att stimulera ekonomisk tillväxt och konkurrenskraft i unionen genom innovation. Med undantag av EES-medlemmar, anslutande länder, kandidatländer och potentiella kandidatländer får därmed tredjeländer uteslutas från delar av programmet i enlighet med denna förordning eller själva associeringsavtalet.

## **Regler för deltagande och spridning (artiklarna 20–33)**

Reglerna för deltagande och spridning omfattar bland annat stödberättigande, kriterier för tilldelning av bidrag, ersättning av kostnader, äganderätt till och utnyttjande av forskningsresultat samt forskningsetik. Kommissionens förslag om dessa bygger på reglerna i nuvarande Horisont Europa.

Förslaget till förordning om konkurrenskraftsfonden innehåller ett enhetligt regelverk som blir tillämpligt på Horisont Europa. Utifrån det ska artikel 8 om konkurrenskraftsstämpel (artikel 8.4 i förordningen om konkurrenskraftsfonden) tillämpas på Horisont Europa, med preciseringen att stämpeln kan tilldelas projekt som inte får finansiering på grund av budgetbegränsningar. På Horisont Europa tillämpas också artikel 10.2 och 10.3 om unionspreferens, artikel 13 om tillämpning av reglerna om säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter och känsliga uppgifter, om inget annat föreskrivs samt artikel 20 om påskyndade och riktade åtgärder för konkurrenskraft (alla dessa i artikel 20 i förslaget till förordning om Horisont Europa). Innehållet i det enhetliga regelverket beskrivs i U-skrivelsen om Konkurrenskraftsfonden.

På Horisont Europa tillämpas även de horisontala regler som gäller hela MFF-budgetramen och ingår i förslaget till rådets och parlamentets förordning om fastställande av en utgiftsspårings- och prestationsram för budgeten samt andra övergripande regler för unionens program och verksamheter (COM(2025) 545 final), nedan ”prestationsförordningen”. Horisont Europa omfattas då av de övergripande principerna om klimat och biologisk mångfald, ”att inte orsaka betydande skada”, socialpolitik och jämställdhet. Då skulle till exempel 40 % av den totala finansieringen för Horisont Europa inriktas på klimat- och miljömålet. (artiklarna 4–7 i prestationsförordningen)

Europaparlamentets och rådets förordning (EU, Euratom) 2024/2509 om finansiella regler för unionens allmänna budget innehåller de allmänna budgetreglerna och reglerna för arbetsprogram och finansieringsinstrument.

## **Föreslagen budget**

Kommissionen föreslår att programbeloppet ska uppgå till 154,9 miljarder euro, nästan två gånger den tidigare finansieringsnivån. Den fastställda budgeten (från 2021) för Horisont Europa i den fleråriga budgetramen 2021–27 var 84,9 miljarder euro i 2018 års fasta priser.

Det föreslagna beloppet på 154,9 md fördelas mellan programmets pelare enligt nedan. Den fastställda budgeten för den innevarande programperioden anges inom parentes i 2018 års priser. Pelarna motsvarar inte helt de föregående, så jämförelsen är indikativ. Nämnvärt är i varje fall att forskningsinfrastrukturerna finns under pelare I innevarande programperiod men flyttas under pelare IV i kommissionens förslag för nästa period, och därför verkar pelarens finansiering öka mer än den egentligen gör.

Pelare I: Vetenskaplig spetskompetens 39,0 md euro (innevarande period 22,2 md)

Pelare II: Konkurrenskraft och samhälle 67,2 md euro (innevarande period: 47,6 md)

- konkurrenskraft 60,4 md euro, varav

1. ren omställning och utfasning av fossila bränslen i industrin 22,3 md

2. hälsa, bioteknik, jordbruk och bioekonomi 17,4 md

3. digitalt ledarskap 15 md

4. resiliens, säkerhet, försvarsindustri och rymdfrågor 5,7 md

- samhälle 6,7 md

Pelare III: Innovation 34,3 md euro (innevarande period: 12,1 md)

Pelare IV: Det europeiska forskningsområdet 14,4 md euro (innevarande period: 3 md)

### **3.2 Euratomprogrammet**

Euratoms forsknings- och utbildningsprogram syftar enligt kommissionen till att stärka EU:s roll i forskning och innovation inom kärnteknik, främja en säker och hållbar användning av kärnenergi och ta itu med framtida energiutmaningar.

Ett viktigt mål för programmet är att skydda människor och miljö genom att minska riskerna med joniserande strålning och att behålla Europa som globalt ledande fusionsaktör genom att påskynda övergången från forskning inom fusionsenergi till kommersialisering av den. I samband med detta är syftet att täppa till kritiska tekniska luckor, bygga ett konkurrenskraftigt industriellt ekosystem och fokusera på utvecklingen av kvalificerad arbetskraft. Programmet kommer att genomföras genom direkta åtgärder som förvaltas av JRC och indirekta åtgärder i första hand genom forskningsbidrag samt genom deltagande i Iterprojektet.

Åtgärderna ska även effektivisera kärnämneskontrollen genom utveckling av innovativa verktyg och metoder. Dessutom stärker programmet åtgärderna för att främja kärntekniska innovationer (planering, bränslen, material) och bidrar till forskning i säker hantering av radioaktivt avfall och använt kärnbränsle, inbegripet geologisk slutförvaring. Programmet ska ytterligare förbättra EU-medborgarnas liv genom medicin och strålskydd och utforska innovativa tillämpningar av joniserande strålning, såsom medicinska radionuklider. Dessutom stöder programmet utbildning, övningar och kunskapsspridning i syfte att upprätthålla strategisk kärnteknisk kunskap.

### **Föreslagen budget**

På grund av Euratomfördraget är programmet begränsat till en femårsperiod, 2028–2032, i kommissionens förslag. Budgeten för forsknings- och utbildningsprogrammet under förslagets programperiod 2028–2032 är 6,072 miljarder euro, där större delen, cirka 3,593 miljarder euro, riktas till uppförande och drift i Iterprojektet. Förslagets innehåll och struktur avviker i fråga om Iter, som i det nuvarande programmet är ett separat sjuårsprogram. Därtill avsätts 1,254 miljarder euro för fusionsforskning, 538 miljoner euro för fissionsforskning och 687 miljoner euro för JRC:s kärnverksamhet.

Nämnda skillnader mellan programperioderna gör jämförelser svårare, men beloppen kan i grova drag ställas mot att kommissionens förslag till budget för Euratomprogrammet 2021–2027 var 2,1 md euro (2018 års priser) och för Iter 5,4 md euro.

### **3.3 Ignalinaprogrammet**

Stödprogrammet för avveckling av kärnkraftverket Ignalina i Litauen för perioden 2028–2034 är en fortsättning på EU:s stöd för Litauen för att kärnkraftverket ska kunna nedmonteras på ett säkert och effektivt sätt. Det huvudsakliga syftet med programmet är att höja strålsäkerheten

både i Litauen och i hela EU, framför allt när det gäller att nedmontera reaktorer och hantera radioaktivt avfall.

Fokus i programmet ligger på tekniskt krävande åtgärder, såsom nedmontering av grafitmoderade härdar och hantering av bestrålat avfall. Samtidigt tillhandahåller programmet andra medlemsstater och tredjeländer värdefull kunskap som stöd för liknande projekt.

Förvaltningen sker indirekt via litauiska nationella byråer och Europeiska banken för återuppbyggnad och utveckling, och projektgenomförandet kommer att följas noga. Dessutom betonar programmet optimeringen av personalens effektivitet och spridning av kunskap i syfte att skapa ett så stort EU-mervärde som möjligt.

### **Föreslagen budget**

Europeiska kommissionen föreslår att den totala budgeten för stödprogrammet för avveckling av kärnkraftverket Ignalina för 2028–2034 ska uppgå till 603 miljoner euro. Unionens samlade medfinansieringssats för programmet får inte överstiga 86 %. Resten täcks av Litauens nationella medel eller andra externa källor såsom internationella finansinstitut.

Finansieringen av programmet är jämnt fördelad på hela programperioden. Den bygger på en detaljerad avvecklingsplan som fastställer åtgärder, tidsplaner, kostnader och personalbehov. Dessutom inkluderar budgeten cirka 4,4 miljoner euro för administrativa utgifter och personalutgifter, och större delen av dessa täcks med kommissionens interna resurser.

Som jämförelse var förslaget till budget för innevarande program 2021–27 i 2018 års priser 490 miljoner euro.

### **3.4 Instrumentet för kärnsäkerhetssamarbete och avveckling**

Förslaget handlar om att ta fram en ny EU-förordning om inrättande av Instrument for Nuclear Safety Cooperation and Decommissioning, INSC-D) för åren 2028–2034. I förslaget slås två tidigare rättsakter samman till ett enda instrument som har två huvudkomponenter:

Extern komponent.

Denna del stöder EU:s samarbete med partnerländer i syfte att förbättra kärnsäkerheten och strålsäkerheten, hanteringen av radioaktivt avfall och kärnämneskontrollen. Den främjar överföring av EU-relaterad expertis, utveckling av tillsynsmyndigheternas kapacitet, krisberedskap (till exempel krig eller olyckor) och miljöskydd. Den är ett kompletterande instrument i EU:s externa verksamhet, särskilt vid sidan av programmet Europa i världen.

Intern komponent

Denna del finansierar avvecklingsverksamhet och hantering av radioaktivt avfall vid EU:s gemensamma forskningscentrums (JRC) kärntekniska anläggningar i fyra medlemsstater (Belgien, Tyskland, Italien, Nederländerna). Delen bidrar till säker nedmontering, avfallshantering och spridning av kunskap inom EU. Dessutom ger den möjlighet att förhandla om överföring av det kärntekniska ansvaret från JRC till värdmedlemsstaterna samtidigt som EU-finansieringen behålls.

Genomförandet och förvaltningen av instrumentet för kärnsäkerhetssamarbete och avveckling styrs via två separat delar. I enlighet med EU:s utrikespolitiska ram genomförs den externa delen

genom fleråriga program och handlingsplaner. Den interna delen gällande JRC:s avvecklingsverksamhet förvaltas direkt av JRC utifrån arbetsprogrammen och leds av en högnivåstyrgrupp och en oberoende expertgrupp. Olika former av finansiering kan tillhandahållas genom direkt eller indirekt förvaltning, bland annat som bidrag och upphandlingar.

### **Föreslagen budget**

Kommissionen förslag till budget är 854 miljoner euro för 2028–2034. Finansieringen av det föreslagna programmet omfattar båda komponenterna:

Extern komponent: cirka 309 miljoner euro, riktat till internationellt kärnsäkerhets- och strålsäkerhetssamarbete.

Intern komponent: cirka 545 miljoner euro, riktat till avvecklingsverksamhet och hantering av radioaktivt avfall vid JRC:s kärntekniska anläggningar.

Som jämförelse var förslaget till budget för innevarande period 2021–27 i finansieringsprogrammet för Avveckling och hantering av radioaktivt avfall 413,2 miljoner och för Europeiska instrumentet för kärnsäkerhet 265,5 miljoner.

## **4 Förslagets rättsliga grund och förhållande till subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna**

### **Horisont Europa**

Den rättsliga grunden för förslaget till förordning om inrättande av Horisont Europa är artiklarna 173.3 (industri), 182.1 (flerårigt ramprogram som gäller alla unionens verksamheter), 183, 188 (forskning och teknisk utveckling samt rymden) och 322.1 a (finansiella regler) i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget). Rådet fattar beslut med kvalificerad majoritet på dessa rättsliga grunder.

Den rättsliga grunden för rättsakten ska fastställas utifrån dess syfte och huvudsakliga innehåll. EU-domstolen har av hävd ansett att unionslagstiftaren i möjligaste mån alltid bör sträva efter att använda endast en rättslig grund. Att använda en eller flera parallella rättsliga grunder är en exceptionell lösning. Enligt EU-domstolen är det möjligt när det rör sig om en rättsakt som samtidigt har flera syften eller beståndsdelar, vilka är oskiljaktigt förbundna med varandra, utan att den ena är underordnad eller indirekt i förhållande till den andra.

Enligt statsrådets bedömning verkar det i detta sammanhang som om det är motiverat att använda flera rättsliga grunder, eftersom den föreslagna rättsakten samtidigt kan anses ha flera syften och beståndsdelar, utan att den ena verkar vara underordnad eller indirekt i förhållande till den andra.

En kombination av flera rättsliga grunder förutsätter dessutom ett enhetligt beslutsförfarande i rådet. Ur detta perspektiv är det problemfritt att kombinera de föreslagna rättsliga grunderna, eftersom rådet enligt dem alla fattar sina beslut med kvalificerad majoritet. Statsrådet beaktar också att förfarandena för behandling av alla rättsliga grunder är förenliga (ordinarie lagstiftningsförfarande).

Förslaget till förordning om genomförande av Horisont Europa (det särskilda programmet) har som rättslig grund artikel 182.4 i EUF-fördraget. Enligt artikeln ska rådet anta de särskilda programmen i enlighet med ett särskilt lagstiftningsförfarande och efter att ha hört Europaparlamentet och Ekonomiska och sociala kommittén.

Statsrådet anser att den föreslagna rättsliga grunden är adekvat.

När det gäller forskning, teknisk utveckling samt rymden har unionen delad (parallell) befogenhet med medlemsstaterna på grundval av artikel 4.3 i EUF-fördraget. Kommissionen motiverar tillämpningen av subsidiaritetsprincipen med att gränsöverskridande samarbete och en EU-omfattande modell skapar en kritisk massa för att lösa gemensamma utmaningar, genererar ekonomiska effekter samt främjar banbrytande innovationer och EU:s gemensamma mål såsom den digitala och gröna omställningen. Statsrådet anser att de beskrivna nyttorna kan uppnås genom verksamhet på unionsnivå vid jämförelse med medlemsstaters enskilda åtgärder.

Kommissionen motivering till förenlighet med proportionalitetsprincipen är att samarbete på unionsnivå möjliggör gränsöverskridande samarbete och konkurrens, vilket höjer nivån på spetsforskning och främjar gränsöverskridande rörlighet och att man kan locka till sig de bästa förmågorna. Riskdelning i program på unionsnivå möjliggör också stordriftsfördelar som inte skulle uppnås med nationella åtgärder. Stordriftsfördelarna bidrar även till att attrahera investeringar i forskning och påskyndar kommersialisering och spridning av innovationer. Statsrådet anser att förslaget står i rätt proportion till dessa mål.

Statsrådet anser därmed att förslaget överensstämmer med subsidiaritetsprincipen och proportionalitetsprincipen.

### **Euratoms forsknings- och utbildningsprogram**

Den rättsliga grunden för förslaget om Euratoms forsknings- och utbildningsprogram är artikel 7.1 i Euratomfördraget. Enligt artikeln ska rådet på förslag från kommissionen enhälligt fastställa gemenskapens forsknings- och utbildningsprogram.

Europaparlamentet har ingen formell roll i beslutsprocessen.

Statsrådet anser att den föreslagna rättsliga grunden är adekvat.

Euratoms forsknings- och utbildningsprogram kompletterar medlemsstaternas egna insatser för forskning och utbildning inom kärnteknikområdet. Programmet anses ligga i alla EU-länders intresse oberoende av deras nationella energipolitiska val. Detta beror på att alla medlemsstater använder radioisotoper, exempelvis inom medicin och industri, och drar nytta av att kärnsäkerheten, det fysiska skyddet och kärnämneskontrollen säkerställs. Särskilt vid utveckling av fusionsenergi krävs det mycket stora, koordinerade insatser, som endast är möjliga att genomföra på gemenskapsnivå. Programmet stöder även EU:s kärnämneskontrollsystem, som ingår i Euratoms befogenheter. Gemenskapsåtgärderna garanterar förmågan att mobilisera en bredare spetskompetens och expertis samt dra nytta av stordriftsfördelar.

Statsrådet anser att förslaget överensstämmer med subsidiaritetsprincipen och proportionalitetsprincipen.

### **Ignalinaprogrammet**

Den rättsliga grunden för förslaget om Ignalinaprogrammet är artikel 3.2 i protokoll nr 4 angående kärnkraftverket Ignalina i Litauen till Akten om villkoren för Republiken Tjeckien, Republiken Estlands, Republiken Cyperns, Republiken Lettlands, Republiken Litauens, Republiken Ungerns, Republiken Maltas, Republiken Polens, Republiken Sloveniens och Republiken Slovakiens anslutning till de fördrag som ligger till grund för Europeiska Unionen och om anpassning av fördragen (*2003 års anslutningsakt*) Enligt artikeln kommer Ignalinaprogrammet att förlängas och fortsätta utan avbrott efter 2006. Genomförandebestämmelserna för det förlängda Ignalinaprogrammet ska fastställas i enlighet med förfarandet i artikel 56 i anslutningsakten och träda i kraft senast när den nuvarande budgetplanen löper ut.

Statsrådet anser att den föreslagna rättsliga grunden är adekvat.

Stödprogrammet för avveckling av kärnkraftverket i Ignalina bygger på ett solidaritetsåtagande i Litauens anslutningsfördrag och ger betydande mervärde på EU-nivå. EU:s deltagande är nödvändigt eftersom avvecklingsprocessen sannolikt skulle gå långsammare utan samfinansieringen, så att det försvagar uppfyllelsen av säkerhetsmålen och påverkar personalens, befolkningens och miljöns säkerhet. Programmet skapar också mervärde genom att unika kunskaper och erfarenheter från Litauen om nedmontering av grafitmodererade reaktorer delas med medlemsländerna och tredjeländer. Åren 2028–2034 fokuserar programmet främst på strålskyddsutmaningar och strävar efter ekonomisk effektivisering. Den valda metoden – finansieringsprogram med indirekt förvaltning – har bedömts som det bästa och kostnadseffektivaste sättet att uppnå säkerhetsmålen och dra nytta av de samlade erfarenheterna. Statsrådet anser att förslaget inte står i strid med subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna.

### **Inrättande av instrumentet för kärnsäkerhetssamarbete och avveckling**

Den rättsliga grunden för förslaget om inrättande av instrumentet för kärnsäkerhetssamarbete och avveckling är artikel 203 i Euratomfördraget. På grundval av artikeln ska rådet genom enhälligt beslut på förslag från kommissionen och efter att ha hört Europaparlamentet vidta de åtgärder som behövs, om en åtgärd från gemenskapens sida skulle visa sig nödvändig för att förverkliga något av gemenskapens mål och om Euratomfördraget inte innehåller de nödvändiga befogenheterna.

Statsrådet anser att den föreslagna rättsliga grunden är adekvat.

Förslaget om Instrument for Nuclear Safety Cooperation and Decommissioning (INSC-D) möjliggör bredare, koordinerade åtgärder på gemenskapsnivå (t.ex. sanering av Tjernobyls återverkningar eller urangruvor i Centralasien) och sammanför alla medlemsstaters expertis. Genom förslaget uppfylls också kommissionens lagstadgade skyldighet att utveckla de föråldrade kärntekniska anläggningarna vid Joint Research Centre (JRC). Programmet bygger på finansieringsinstrument som befunnits effektiva och går inte utöver det som behövs för att uppnå dess mål, vilket syns i prioriteringen av åtgärder och i budgetallokeringen. Att två separata rättsakter slås samman till ett instrument (INSC-D) är en del av kommissionens förenklingsmål, vilket främjar effektiv reglering och minskning av den administrativa bördan.

Statsrådet anser att förslaget överensstämmer med subsidiaritetsprincipen och proportionalitetsprincipen.

## **5 Förslagets viktigaste konsekvenser**

### **5.1 Horisont Europa**

## **Konsekvenser för lagstiftningen**

Förslagen om EU:s ramprogram för forskning och utbildning (Horisont Europa) påverkar inte den nationella lagstiftningen.

## **Ekonomiska konsekvenser**

I april 2025 offentliggjordes en interimsvärdering av Horisont Europa 2021–2027. Enligt utvärderingen hade mer än 15 000 projekt finansierats fram till ingången av 2025 och beviljats över 43 miljarder euro i finansiering. I genomsnitt fick projekten cirka 2,9 miljoner euro i bidrag. I likhet med föregående ramprogram står samarbetsprojekten i centrum av Horisont Europa, och deras andel av den hittillsvarande budgeten uppgår till 81 procent.

Rapporten innehåller följande uppskattningar av effekten av finansieringen fram till 2025: 1 investerad euro ökar den ekonomiska tillväxten med 11 euro, och en samhällskostnad på 1 euro ger EU-medborgarna en förmån på 6 euro.

Bland Horisont Europas framgångar lyfts det fram att 80 % av de projekt som Europeiska forskningsrådet (EFR) finansierat har lett till vetenskapliga genombrott eller betydande vetenskapliga framsteg. Europeiska innovationsrådet (EIC) och dess fond (EIC Fund) har gett stöd till 700 uppstarts företag och hävstångsfinansierat dessa med 2,6 miljarder euro.

## **Forsknings- och innovationspolitiska konsekvenser**

Initiativet till Horisont Europa bygger på tre viktiga externa rapporter: Mario Draghis rapport om EU:s konkurrenskraft, Enrico Lettas rapport om den inre marknadens framtid och rapporten om interimsvärderingen av Horisont Europa. Alla tre rapporterna har samma kärnbudskap: Europa måste vara innovativt, anpassningsbart och ledande för att skydda sin konkurrenskraft, sitt välstånd, sin hållbarhet och sin säkerhet. Den samlade lägesbilden i rapporterna ger en stark analytisk och politisk grund för det förslagna ramprogrammet för forskning och innovation.

Styrkor hos Horisont Europa som utvärderingen lyfter fram är att kvaliteten på samarbetet och FUI-verksamheten i såväl vetenskaplig som tillämpad forskning främjas och att innovationsverksamheten stärks. När det gäller globala utmaningar betonar utvärderingen särskilt programmets betydelse för FUI-verksamhet som rör klimat, hälsa och digitalisering. Bland utmaningarna lyfter utvärderingen fram behovet att förenkla programupplägget och reglerna för deltagande samt att man ligger efter konkurrentländerna i fråga om resultatutnyttjandet. Enbart en tredjedel av de patent som europeiska högskolor och forskningsinstitut har registrerat utnyttjas i kommersiellt syfte. Dessutom ligger finansieringen av företag i tillväxtfasen fortfarande på en lägre nivå än i USA.

I interimsvärderingen av Horisont Europa konstateras att projekten i programmet erbjuder möjligheter för både stora och små företag samt högskolor och forskningsinstitut. Projekten stöder spetsforskning och vetenskapliga genombrott, samarbete mellan olika företag och mellan företag och forskningsorganisationer samt rörlighet och utbildning av forskare, framför allt unga forskare. Enligt utredningar i Finland är företagets motiv att delta bl.a. tillgång till information, nätverkande och ökad synlighet samt expansion av marknadspositionen. För högskolor och forskningsinstitut är de viktigaste målen ny vetenskaplig kunskap, kontakter och forskningsfinansiering. EU:s forskningsfinansiering har öppnat nya möjligheter för finländska forskare att delta i internationellt samarbete. Sammanslagning av medlemsländers FoU-resurser stärker innovationseffekten och förbättrar forskningens produktivitet och konkurrenskraft.

## **Finländarnas deltagande i forskningssamarbete**

Finländska företag, forskningsinstitut och högskolor samt enskilda forskare har aktivt deltagit i EU:s ramprogram för forskning och innovation. Efter de ansökningsomgångar som hittills ordnats i det nuvarande nionde ramprogrammet, Horisont Europa (2021—2027) (läget i september 2025) deltar finländare i nästan 1700 godkända projekt, där den finansiering som finländarna har fått uppgår till närmare 1380 miljoner euro. Beloppet utgör cirka 2,8 % av den totala finansiering som har beviljats inom ramen för Horisont Europa. Finlands relativa bidrag till EU-budgeten var i sin tur 1,67 % under 2024. Finland är nettomottagare i Horisontprogrammet.

### **5.2 Euratoms forsknings- och utbildningsprogram**

Euratoms forsknings- och utbildningsprogram påverkar inte den nationella lagstiftningen.

Effekterna av Euratoms tidigare forsknings- och utbildningsprogram har varit betydande. De stärkte kärnsäkerheten, strålskyddet, avfallshanteringen och genomförandet av fördraget om förhindrande av spridning av kärnvapen samt främjade fusionsforskning och Iterprojektet samtidigt som de bidrog till utvecklingen av kompetens och forskningsinfrastrukturer samt det politiska stödet för EU-regleringen. Programmen skapade även nytta inom medicin och andra tillämpningar av joniserande strålning, ökade EU:s strategiska oberoende och gav stöd till forskare i krisområden. Budgetnedskrifningen 2021 begränsade dock forskningens omfattning och hindrade fortsättningen av nya innovativa initiativ. Detta betonar behovet av att göra fler investeringar, särskilt i små modulära reaktorer, delområden för kärnbränslecykler och kompetensförstärkning så att EU kan fortsätta vara konkurrenskraftigt, öka energisäkerheten och uppnå sina energi- och klimatmål.

### **5.3 Ignalinaprogrammet**

Ignalinaprogrammet påverkar inte den nationella lagstiftningen.

Stödprogrammet för avveckling av kärnkraftverket Ignalina förväntas förbättra Litauens och hela EU:s kärnsäkerhet i betydande grad med minskade strålningsrisker för personalen, befolkningen och miljön. Programmet främjar också tekniskt kunnande om nedmontering av grafitmodererade reaktorer och hantering av radioaktivt avfall samtidigt som det tillhandahåller andra EU-medlemsstater och tredjeländer värdefull kunskap. Dessutom stöder programmet den administrativa effektiviteten, optimeringen av personalen och kostnadseffektiviteten. Modellen för projektgenomförande bygger på indirekt förvaltning, som tidigare konstaterats vara fungerande. Totalt skapar programmet mervärde på EU-nivå när det gäller säkerhet, expertis och solidaritet.

### **5.4 Instrumentet för kärnsäkerhetssamarbete och avveckling**

Instrumentet för kärnsäkerhetssamarbete och avveckling påverkar inte den nationella lagstiftningen.

Instrumentet förbättrar kärnsäkerheten och strålsäkerheten samt hanteringen av radioaktivt avfall i EU och utanför unionen. Totalt sett förstärker instrumentet EU:s roll i det internationella kärnenergisamarbetet, förenklar förvaltningen och ger möjlighet att reagera flexibelt på nya tekniska och geopolitiska utmaningar såsom läget i Ukraina.

Den externa komponenten förstärker expertisen för partnerländernas tillsynsmyndigheter och tekniska stödorganisationer och stöder krisberedskapen och saneringen av miljön samt främjar kärnämneskontrollen, vilket ökar EU-medborgarnas säkerhet och stöder fredlig användning av kärnenergi.

Den interna komponenten möjliggör en säker avveckling av JRC:s kärntekniska anläggningar och säker avfallshantering, minskar riskerna, uppfyller kommissionens rättsliga skyldigheter och främjar kunskapsspridning mellan medlemsstaterna.

## **6 Förslagets förhållande till grundlagen samt till de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna**

Enligt statsrådets bedömning står förslaget inte i strid med Finlands grundlag eller de för Finland bindande grundläggande fri- och rättigheterna och mänskliga rättigheterna.

## **7 Ålands behörighet**

Förslagen om Horisont Europa har ingen direkt inverkan på Ålands ställning. Landskapet Åland ansvarar för genomförande av Europeiska unionens rättsakter till den del ärendet omfattas av dess behörighet. Bestämmelser om fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet finns i självstyrelselagen för Åland (1144/1991). Bestämmelser om landskapets lagstiftningsbehörighet finns i 18 § och bestämmelser om rikets lagstiftningsbehörighet i 27 § och 29 §.

Åland har inte behörighet i fråga om Horisont Europa, Euratomprogrammet, Ignalinaprogrammet och instrumentet för kärnsäkerhetssamarbete och avveckling.

## **8 Behandling av förslagen i Europeiska unionens organ och de övriga medlemsstaternas ståndpunkter**

EU:s konkurrenskraftsråd förde en riktlinjedebatt kring förslaget om Horisont Europa den 29 och 30 september 2025. Behandlingen av förslaget har inletts i rådets forskningsarbetsgrupp. Ordföranden lämnade en lägesrapport om behandlingen till konkurrenskraftsrådet den 9 december 2025.

I Europaparlamentet är det ITRE-utskottet (industrifrågor, forskning och energi) som ansvarar för behandlingen. Europaparlamentet har till föredragande utsett Christian Ehler (EPP, Tyskland) angående förslaget till förordning om Horisont Europa och René Repasi (S&D, Tyskland) angående det särskilda programmet.

Enligt Euratomfördraget krävs det inte någon ståndpunkt från Europaparlamentet (EP) för Euratoms forsknings- och utbildningsprogram. EP har dock hörts tidigare.

Ansvarigt utskott i EP i fråga om Ignalinaprogrammet och instrumentet för kärnsäkerhetssamarbete och avveckling är ITRE (industrifrågor, forskning och energi). Europaparlamentet har ännu inte utsett föredragande.

## **9 Den nationella behandlingen av förslagen**

U-skrivelsen har beretts i ett samarbete mellan arbets- och näringsministeriet och undervisnings- och kulturministeriet. Utkastet till U-skrivelse har behandlats i ett skriftligt förfarande i begränsad sammansättning i sektionen för forskning och innovation (EU20) under

kommittén för EU-ärenden 3–6 november 2025 och i MMF-ledningsgruppen den 24 november 2025. Statsrådets ståndpunkter fastställdes i EU-ministerutskottet den 12 december 2025.

Den 19 september 2025 lämnades de preliminära ståndpunkterna om Horisont Europa-förslagen till riksdagen som en del av följande E-skrivelse: Meddelande från kommissionen samt förslag till EU:s fleråriga budgetram 2028–2034. (E 73/2025 rd).

## **10 Statsrådets ståndpunkt**

Finlands initiala ståndpunkter om den övergripande budgetramen har lagts fram i E-skrivelsen E 73/2025 rd. I fråga om FUI-finansieringen är följande ståndpunkter bland de viktigaste:

Den totala nivå som kommissionen föreslår är för hög. I enlighet med regeringsprogrammet anser Finland att EU-budgeten ska hållas på en skälig nivå för att undvika att Finlands nettobidrag ökar. Finland anser att det är viktigt att den kommande budgetramen ses över som en helhet.

Finland anser att det är nödvändigt att prioritera fokusområdena i EU-finansieringen och betonar vikten av att Finlands mål utvärderas på ett övergripande och strategiskt sätt. Det är nödvändigt att hitta en nivå som inte oskäligt ökar vår betalningsbörda, men som till exempel möjliggör viktiga satsningar på att stärka försvaret och konkurrenskraften, och som säkerställer att vi får den finansiering som är viktigast för oss, exempelvis finansiering för jordbruk.

De allmänna prioriteringar i förslaget till budgetram som kommissionen för fram är värda att understödja och stämmer överens med Finlands EU-nyckelmål. Finland betonar att finansieringen i högre grad bör fördelas på de viktigaste politiska fokusområdena, såsom stärkandet av försvaret och konkurrenskraften.

Finland stöder kommissionens förslag att avsevärt öka finansieringen för konkurrenskraft.

Finland välkomnar kommissionens förslag att öka finansieringen för forskning, utveckling och innovation.

Det primära för Finland är att man säkerställer att finansieringen för forskning, utveckling och innovation bevaras som EU-finansiering som baserar sig på öppen konkurrens och hög kvalitet.

Finland anser att betydelsen av finansiering för försvarsändamål och ändamål med dubbla användningsområden bör betonas brett i finansieringen för konkurrenskraften. Finland stöder kommissionens mål att förenkla förfarandena särskilt med tanke på små och medelstora företags tillgång till finansiering.

Finland ser bland annat AI-lösningar, högpresterande datorsystem, kvantdatorteknik, chipteknik och 6G-teknik som viktiga omvälvande tekniker som bör stödjas i den kommande finansieringen. Mot denna bakgrund bör man vid fördelningen av EU-finansiering också beakta behov som hänför sig till utvecklandet av EU:s digitala infrastruktur och cybersäkerheten. EU-finansieringen bör också stärka och vidareutveckla EU:s globala ledarskap inom cirkulär ekonomi, bioekonomi och biobaserade lösningar.

Finland anser det motiverat att den finansiering som riktas till ren omställning ökas i syfte att stärka EU:s konkurrenskraft och självförsörjningsgrad.

Finland anser att budgetramen även i fortsättningen bör stödja uppnåendet av EU:s klimatmål i enlighet med kommissionens förslag.

Finland betonar betydelsen av forskning kring mat, naturresurser, klimat och miljöfrågor som ett led i att främja konkurrenskraften och en hållbar bioekonomi och cirkulär ekonomi i EU.

I fortsättningen bör finansieringen utnyttjas brett för åtgärder som främjar landsbygdsutveckling så att till exempel även konkurrenskraftsfonden och Horisont Europa utnyttjas.

### **Om helheten**

Statsrådet granskar detaljerna i kommissionens förslag som en del av den övergripande finansieringsramen och preciserar sin ståndpunkt i och med att förhandlingarna framskrider. Finlands slutliga ståndpunkter bildas på basis av den helhet som utarbetas i förhandlingarnas slutskede med beaktande av Finlands övergripande intresse.

Det tas separat ställning till dimensioneringen av finansieringen för kommissionens förslag i samband med förhandlingarna om budgetramen.

### **Statsrådets ståndpunkter ovan kompletteras med denna U-skrivelse på följande sätt:**

#### **Horisont Europa**

##### Allmänna mål och programstruktur

Statsrådet förhåller sig positivt till kommissionens förslag till ett tionde ramprogram för forskning och innovation. Statsrådet anser det viktigt att Horisont Europa främjar innovation, Europas globala konkurrenskraft, långsiktig hållbarhet och resiliens samt erbjuder evidensbaserade lösningar för hela samhället.

Statsrådet anser det viktigt att Horisont Europa även framöver finansierar spetsforskning och innovation baserat på kvalitet och genom öppen konkurrens. Statsrådet anser att dessa faktorer är viktiga för kvaliteten på den europeiska forskningen och internationaliseringen, näringslivets innovations- och konkurrenskraft, industrins förnyelse och unionens möjligheter att ta itu med globala utmaningar och minska innovationsgapet gentemot konkurrenterna.

Statsrådet betraktar som centralt kommissionens förslag att i ramprogrammet för forskning och innovation även tillåta tillämpningar med dubbla användningsområden genom att ta bort den tidigare prioriteringen av civil användning. Statsrådet understryker att möjligheten till forskning inom dubbel användning inte får leda till att ramprogramfinansieringens kvalitetskriterier försvagas.

Statsrådet anser det viktigt att kommissionen föreslår en tätare anknytning mellan program som stöder konkurrenskraften så att konkurrenskraftsfonden och Horisont Europa bildar en så verkningsfull, tydlig och fungerande helhet som möjligt. Ur konkurrenskraftsperspektiv bör man se till att det finns en kontinuitet i finansieringen mellan dessa instrument för att nå största möjliga synergier.

Statsrådet anser det viktigt att medlemsstaterna bibehåller adekvata möjligheter att påverka genomförandet av Horisont Europa. Detta skulle underlätta effektiv samordning av europeiska,

nationella och regionala forsknings- och innovationssatsningar och förbättra finländska aktörers möjligheter att delta. Medlemsstaterna bör bibehålla möjligheten att påverka programinnehållet även via den allmänna och de särskilda programkommittéerna under programperioden. Statsrådet anser det också viktigt att kommissionen diskuterar genomförandet och samordningen av sin förvaltningsprogramdel med medlemsstaterna, så att man hittar en adekvat balans mellan å ena sidan flexibilitet och å andra sidan förutsägbarhet och principen om budgetdisciplin.

Statsrådet förhåller sig positivt till Horisont Europas förenklingsmål och -åtgärder, som förbättrar tillgängligheten till programmet och ska skapa bättre förutsättningar för forskare, företag och olika samhällsaktörer att delta i programmet.

Statsrådet framhåller vikten av privata FoU-investeringar och ser det som centralt att deltagande i Horisont Europa blir ännu attraktivare för framför allt små och medelstora företag. EU:s forsknings- och innovationsfinansiering bör utgöra en finansiell hävstång för privata investeringar så att EU kan uppnå FoU-investeringmålet på tre procent.

Statsrådet betonar vikten av internationellt forskningssamarbete för att främja åtkomst till teknik under utveckling utanför Europa och till ny kunskap om dessa. Statsrådet anser att associeringsavtal med tredjeländer även framöver är viktiga metoder att utöka det europeiska vetenskaps- och forskningssamarbetet. Statsrådet anser att säkerhetsaspekterna ska beaktas i forskningssamarbetet.

Statsrådet stöder kommissionens förslag till pelarstruktur för att stödja grundforskning, tillämpad forskning och innovation.

#### Pelarspecifika ståndpunkter

Statsrådet anser att Europeiska forskningsrådets (EFR) roll som en huvudprioritet i fråga om spetsforskningen är viktig. EFR:s självständighet och oberoende är viktiga principer som ska bevaras.

Statsrådet förhåller sig positivt till föreslagna åtgärder som ska bidra till att forskarkarriärer blir attraktivare i Europa. Statsrådet anser det viktigt att EU och nationella åtgärder strävar efter att behålla begåvade europeiska forskare i Europa och göra Europa attraktivt för utländska forskare.

Statsrådet anser att man vid förhandlingarna bör betona pelare II i Horisont Europa, som innehåller samarbetsprojekt och fokuserar på uppskalning, utnyttjande och kommersialisering av forskningsresultat och innovationer. Statsrådet anser det viktigt att i enlighet med kommissionens förslag främja forskning och innovation inom områden som ger stor samhällseffekt, med fokus på globala samhällsutmaningar och förbättring av EU:s konkurrenskraft.

Statsrådets uppfattning är att konkurrenskraftsfondens fyra politikområden går i rätt riktning i kommissionens förslag vad gäller avgränsning och innehåll och att deras planerade motsvarighet i konkurrenskraftsdelen av pelare II i Horisont Europa är ändamålsenlig. Statsrådet understryker att främjandet av ekonomin och produktiviteten bör stå i centrum av dessa åtgärder inom pelare II.

Statsrådet fäster avseende vid kvantteknikens och högpresterande datorsystems stora betydelse för EU:s strategiska konkurrenskraft och Finlands förmågor inom dessa.

Statsrådet stöder att de FUI-partnerskapsprogram som ingår i pelare II fortsätter. Partnerskapen bör stödja genomförandet av EU:s målsättningar och politikprogram inom olika sektorer. Statsrådet stöder förenklingen av partnerskapshanteringsformerna i syfte att öka genomslaget. Samtidigt gäller det att sörja för att möjligheterna för nya aktörer att ansluta sig till partnerskap inte försvåras för mycket av ändringarna.

Statsrådet anser det viktigt att forskningsfinansiering såsom föreslås ska riktas till jordbruket och bioekonomin, och understryker sektorernas tillväxtskapande potential, särskilt i landsbygdsområden. Inom forskningsfinansieringen bör hela livsmedelssektorn beaktas.

Statsrådet understryker behovet av att förbättra EU:s förmåga att utnyttja och kommersialisera forskningsresultat. Statsrådet anser att de programinstrument som främjar detta (såsom Europeiska innovationsrådet EIC) är viktiga.

Statsrådet förhåller sig positivt till kommissionens förslag att bevilja betydande europeiska forsknings- och teknikinfrastrukturer bidrag till byggkostnaderna. Det gäller att skapa öppna och tydliga förfaranden för beviljande av bidrag, och förfarandena bör bygga på kvalitet som ett viktigt urvalskriterium.

Statsrådets uppfattning är att åtgärder för att bredda kompetensbasen (s.k. widening) som finansieras genom ramprogrammet bör vara begränsade och att deras relativa andel av ramprogrammet inte bör höjas. Statsrådet välkomnar emellertid kommissionen förslag att medlemsstater med lägre FoU-intensitet uppmuntras att öka mängden nationella FoU-insatser. Minskning av gapet mellan medlemsstater bör främst adresseras via sammanhållningspolitikens instrument.

Statsrådet betonar sambandet mellan högkvalitativ forskning och utbildning. Det europeiska forskningsområdet (ERA) bör vidareutvecklas i nära samarbete med det europeiska utbildningsområdet (EEA), bland annat via europeiska universitetsallianser och Erasmus+.

## **Europeiska atomenergigemenskapens (Euratom) forsknings- och utbildningsprogram (2028–2032) och relaterade förslag**

### **Euratomprogrammet**

Statsrådet förhåller sig positivt till Europeiska kommissionens förslag till forsknings- och utbildningsprogrammet inom kärnenergiområdet. Programmet anses vara viktigt både för att främja områdets utveckling och för att stödja EU:s politiska mål. Programmet kan stärka den europeiska industrins och forskningens konkurrenskraft och fördjupa unionens vetenskapliga och tekniska kompetensbas.

Statsrådet stöder prioriteringarna i programmet, såsom utveckling av säkerheten, det fysiska skyddet och strålskyddet inom kärnenergiområdet. Som relevanta delområden betraktas framför allt hälso- och sjukvårdens tillämpningar och fortsatt forskning om kärnavfallshantering.

Statsrådet understryker att programmet bör skapa ett konkret europeiskt mervärde och främja spetskompetens. För att detta ska kunna uppnås är det viktigt att fortsätta att genomföra EU-program som stöder och koordinerar forskning och att satsa tillräckligt på utbildning, kompetensutveckling och informationshantering inom kärnenergiområdet.

Statsrådet anser att Iterprojektet är viktigt i utvecklingen av framtidens energilösningar. Statsrådet betonar Iters betydelse som krävande teknisk utvecklingsplattform, som stärker Europas och Finland industriella kompetens och konkurrenskraft. Vid genomförandet av Iterprojektet ska uppmärksamhet fästas på kostnadseffektiva lösningar.

Statsrådet anser att det är viktigt att den privata sektorns ökande intresse för fission, till exempel små modulära reaktorer och fusionspilotprojekt, beaktas i programmets prioriteringar i tillräcklig omfattning. Statsrådets mål är att även EU-finansiering ska kunna utnyttjas vid utveckling av kommersiella tillämpningar, särskilt inom fusionsenergi.

### **Ignalinaprogrammet**

Enligt statsrådet är det viktigt att nedmonteringen av det avvecklade kärnkraftverket i Litauen slutförs på ett säkert sätt. Avvecklingen och nedmonteringen av kärnkraftverket förbättrar kärnsäkerheten i Litauens närområde och i hela EU. Statsrådet understryker att programmet i möjligaste mån ska eftersträva kostnadseffektivitet och en aktiv spridning av erfarenhetsbaserad kunskap till andra medlemsstater i takt med nedmonteringen.

### **Instrumentet för kärnsäkerhetssamarbete och avveckling**

Statsrådet anser att det är viktigt att främja och upprätthålla en hög nivå av kärnsäkerhet och strålskydd i partnerländerna, inklusive Ukraina, och att stödja en säker avveckling och hantering av radioaktivt avfall vid JRC:s kärntekniska anläggningar.

Statsrådet lägger vikt vid en effektiv resursanvändning och minskning av den administrativa bördan, vilket eftersträvas genom att två tidigare instrument slås samman till en tydlig och effektiv helhet i det sammanslagna instrument som föreslås.